

СТ А Н О В И Щ Е

ОТ ДОЦ. КРИСТИНА ПЕТРОВА ЗАХАРИЕВА
РУСЕНСКИ УНИВЕРСИТЕТ „АНГЕЛ КЪНЧЕВ“

Факултет „Обществено здраве и здравни грижи“,
Катедра „Медицински и клиничко – диагностични дейности“

за дисертационен труд на Теодора Станева Радева
на тема

СЕСТРИНСКИ ГРИЖИ ПРИ ЗАВИСИМИ ПАЦИЕНТИ С ПСИХИЧЕСКА КОМОРБИДНОСТ

Научни ръководители

Проф. Христо Кожухаров, д.м.

Проф. Елена Желева, д.п.

За присъждане на образователната и научна степен „доктор“
в област на висше образование: 7. Здравеопазване и спорт
професионално направление 7.4.Обществено здраве
научна специалност: Управление на здравните грижи

Данни за процедурата

Теодора Станева Радева със заповед на Ректора на Медицински Университет „Проф. д-р Параскев Стоянов“, Варна № Р-109-33 от 31.01.2020 г. е зачислена като докторант в редовна форма на обучение в докторска програма по „Управление на здравните грижи“ към Катедра „Здравни грижи“, Филиал Сливен към Медицински университет Варна за придобиване на образователна и научна степен „доктор“ в област на висше образование 7. Здравеопазване и спорт, професионално направление 7.4. Обществено здраве, по докторска програма „Управление на здравните грижи“.

С решение на Академичният съвет (протокол № 65/09.03.2023 г.) на основание чл. 24, ал. 6 и чл. 30, ал. 3 от ППЗРАСРБ и чл. 68, ал. 1 от Правилника за развитието на академичния състав в Медицински университет Варна, Теодора Станева Радева е отчислена с право на защита със Заповед на Ректора на МУ-Варна № Р-109-197 от 16.03.2023 г.

Настоящото становище представям в качеството си на член на Научно жури, избрано и гласувано от АС на МУ - Варна (Протокол № 65/09.03.2023 г.) и назначено съгласно Заповед на Ректора на Медицинския университет - Варна № Р-109-197 от 16.03.2023 г. за осигуряване на процедура по защита на дисертационен труд на тема „Сестрински грижи при зависими пациенти с психическа коморбидност“ на Теодора Станева Радева, докторант в Катедра „Здравни грижи“, филиал – Сливен към Медицински университет – Варна. Съгласно протокол № 1/30.03.2023 г. от първо заседание на Научното жури съм определена да представя становище за дисертационния труд.

Представеният комплект материали на хартиен и електронен носител е подготвен в съответствие със Закона за развитие на академичния състав в Република България и Правилника за развитие на академичния състав на Медицински университет - Варна.

Предложеният за защита дисертационен труд „Сестрински грижи при зависими пациенти с психическа коморбидност“ е посветен на социално значим проблем и е резултат на дългогодишната и целенасочена работа на *Теодора Радева*.

Образование и обучение

Теодора Радева завършва медицинско си образование, специалност „Медицинска сестра“ през 1998 г. в Медицински колеж Шумен към Медицински университет „проф. д-р Параскев Стоянов“, Варна след което продължава устойчиво професионалното си развитие и обучение. През 2001 г. придобива образователно квалификационна степен бакалавър по специалност „Социална педагогика“ в ШУ „Епископ Константин Преславски“ и образователно-квалификационна степен магистър по „Управление на здравните грижи“ през 2010 година в Медицинския университет „Проф. д-р Параскев Стоянов“, Варна.

Професионална реализация и академично развитие

От 1999 г. до 2007 г. работи като медицинска сестра в ДВПР с. Черни връх; 2007 – 2015 г. в Първа психиатрична клиника, УМБАЛ „Света Марина“ ЕАД -старша медицинска сестра; 2015 – 2016 г. във Втора психиатрична клиника, УМБАЛ „Света Марина“ ЕАД -старша медицинска сестра; от януари 2019 г. до момента старша медицинска сестра във Втора психиатрична клиника, УМБАЛ „Света Марина“ ЕАД, Варна.

От 31.01.2020 г. *Теодора Радева* е зачислена като докторант в редовна форма на обучение в Докторската програма по „Управление на здравните грижи“ към Катедра „Здравни грижи“, Филиал – Сливен към Медицински университет „Проф. д-р Параскев Стоянов“ Варна. Участва като наставник в обучението на студенти от специалност „Медицинска сестра“ и „Управление на здравните грижи“, МУ-Варна и като ментор за обучаваща организация на УМБАЛ „Света Марина“ ЕАД Варна в проект BG05M20P001-2.002-001 „Студентски практики-Фаза 1“ МОН.

Участията на докторантката в клинични проучвания, научни прояви и форми на продължаващо обучение са критерии за професионалното и развитие и усъвършенстване.

Теодора Радева е председател на ПД на БАПЗГ в УМБАЛ „Света Марина“ ЕАД, член на Българска психиатрична асоциация и на Българска научно дружество по обществено здраве.

Докторантката има 2 научни публикации във връзка с дисертацията, използва английски и руски език.

Характеристика на дисертационния труд

Дисертационният труд, разработен от *Теодора Радева* е със стандартната за професионалното направление структура и включва: въведение, първа глава „Литературен обзор“; втора глава „Цели, задачи, материали и методи“; трета глава „Резултати и обсъждане“; четвърта глава „Изводи; препоръки и приноси“. Основният текст е 126 страници, включващи 58 таблици, 15 фигури и 7 приложения. Съдържанието отговаря на темата и отразява резултатите на направените изследвания от докторантката. Библиографската справка съдържа 187 заглавия от които 40 на кирилица, 129 на латиница и 18 интернет адреса.

Оценка актуалността на темата

Дисертационният труд на *Теодора Радева* третира актуален, съществен и значим проблем свързан с високата честота на зависимост и придружаващо психично разстройство. В дисертационния труд се разглежда изграждането на професионални

умения и компетенции както при медицинските сестри и мултидисциплинарния клиничен екип (МДКЕ), така и при студентите - специалисти по здравни грижи с цел усъвършенстване на психиатричните сестринските грижи. Това прави избраната тема актуална, интересна и дисертационна.

Във въведението е представена социалната, научната и практико-приложната значимост на изследвания проблем.

Първа глава обхваща литературния обзор, посветен на различни аспекти на изучавания проблем. На базата на литературните източници авторката задълбочено е разгледала психиатрията като наука от древността до наши дни, психичното здраве, организацията, дейността, текущите проблеми и тенденции на психиатричната помощ у нас, организацията на психиатрични здравни грижи, същността и значение на психическата коморбидност, сестринският процес в психиатричните здравни грижи, етични и правни аспекти при психиатрични медицински сестри, действащото законодателство при зависими пациенти с психическа коморбидност, координацията между структурите в действащата система при лечението на зависими пациенти с психическа коморбидност и съзависимостта при членове на семействата засегнати от разстройства свързани с употреба на ПАВ.

Литературният обзор и библиографската справка са критерии за високото ниво на информираност и компетенции на докторантката по разглежданата тема.

Методология и организация на проучването

Във втората глава прецизно са формулирани целта, задачите, обекта и предмета на изследването, работните хипотези, източниците за събиране на информация, инструментариума на проучването и използваните методи. Основната цел е точно и ясно поставена: „*Да се проучи организацията на психиатричните здравните грижи при зависими пациенти с психическа коморбидност в болнична и извън болнична среда и да се определят възможностите за оптимизирането им.*“ Разработена е в шест коректно формулирани задачи, изпълнението на които отразява извършената от докторантката изследователска работа. Заложени са 3 работни хипотези. Методиката е подробно представена. В проучването са включени 294 респонденти разпределени в групи: 44 медицински сестри и 14 МДКЕ работещи в Психиатрични клиники на УМБАЛ „Света Марина“ ЕАД гр. Варна; 68 зависими пациенти с психическа коморбидност преминали на лечение през Втора психиатрична клиника на УМБАЛ „Света Марина“ гр. Варна; 68 съзависими - близки от семейната среда на пациента; 100 студенти по специалност „Медицинска сестра“ III курс и IV курс, и специалност „Акушерка“ IV курс от филиали на МУ Варна (Шумен, Сливен, В.Търново) и 38 пациенти с релапс в период от 1 до 3 месеца след дехоспитализация.

Представена е в детайли организацията на проучването – предмет, обект, обем, етапи, методи, критерии, показатели и инструментариум.

В проучването са използвани документален, статистически и социологичен методи, шест анкетни карти съдържащи отворени, затворени и полуотворени въпроси, и самооценъчен въпросник за изследване на съзависимост. Проучването е проведено след одобрение от Комисия по етика на научните изследвания при Медицински университет – Варна с Решение № 111/20.01.2022 г.; извършено е самостоятелно в пет етапа в периода 2021 – януари 2023 г. в градовете Варна, Сливен, Шумен и В.Търново.

Третата глава представя модела на изследването, разкрива реалното състояние на проблема в практиката, предоставя получените резултати от констатиращото изследване. Направен е задълбочен анализ на резултатите. Представена е теоретична, математическа, статистическа обработка и интерпретация на емпиричните данни.

Изводите, препоръките и приносите са представени в четвърта глава на дисертационния труд.

От направеното теоретично проучване и емпирично изследване са формулирани девет извода които в синтезиран вид отразяват резултатите от проучването. Изводите отразяват реализирането на поставените задачи на проучването.

Приноси с теоретичен характер

Акцентирана е значимостта на психиатричната помощ в България и е направено изследване на действащата в България психиатрична организация.

Направен е задълбочен анализ на нормативните документи касаещи организацията на психиатричните здравни грижи в болнична и извън болнична среда.

Анализиран са сестринските грижи при зависими пациенти с психиатрична коморбидност и изведени констатации за тяхното развитие и усъвършенстване.

Приноси с практико-приложен характер

Създаденият и функциониращ кръжок „Въведение в психиатричните сестрински грижи“ за студенти, специалност „медицинска сестра“ има висока практическа стойност за оптимизиране на учебния процес и формиране на професионални умения и компетенции у студентите – специалисти по здравни грижи в условията на практическото обучение.

Възможността за участия на психиатричните медицински сестри в информационни кампании и интервенции по специфични за зависими пациенти с психическа коморбидност /ЗППК/ проблеми ще допринесе за надграждане на професионалните им умения и компетенции.

Създаване и функциониране на психиатрична сестринска практика за подпомагане на зависими пациенти с психическа коморбидност /ЗППК/ ще допълни и надгради теоретични и практични знания на специалистите по здравни грижи и студентите за предоставяне на адекватни психиатрични сестрински грижи.

Бих препоръчала *Теодора Радева* да подготви информационен материал по темата в подходяща форма за специалисти по здравни грижи, студенти, зависими пациенти с психическа коморбидност и близки от семейната среда на зависимите лица.

Докторантката е представила две публикации свързани с темата на дисертационния труд.

Авторефератът отговаря по структура на общоприетите изисквания. Съдържанието на дисертационния труд е отразено пълно и точно. Представени са най-съществените резултати и установените зависимости, както и изводите, приносите, и препоръките от проучването.

Заклучение

Представеният дисертационен труд „Сестрински грижи при зависими пациенти с психическа коморбидност“ показва задълбочено владение на изследваната материя от докторантката. Оценявам значимостта и актуалността на дисертационния труд, темата на който *Теодора Радева* не е избрала случайно, а на база професионалния си опит в *сферата на психиатричните здравни грижи*. При разработване на дисертационния труд докторантката демонстрира умения за прилагане на методологията на научно-изследователската работа. Проведеното изследване отговаря на поставените задачи.

На основание на горепосоченото давам своя положителен вот и предлагам на уважаемите членове на Научното жури да гласуват положително за присъждане на образователна и научна степен „Доктор“ по научната специалност „Управление на здравните грижи“ на *Теодора Станева Радева*.

14.04.2023 г.

Русе

Изготвил становището:

Доц. Кристина Захаријева, дп